

Breedbeeld

opinie-magazine

Bureau Jeugdzorg Drenthe

De krachtmeting

Jaarlijks worden er momenteel 75 jongeren uit Friesland, Groningen en Drenthe op civielrechtelijke titel geplaatst in een Justitiële Jeugdinstelling. Als het zorgprogramma **Doen Wat Werkt** succes heeft, zouden het er niet meer hoeven zijn dan 15 per jaar. De overige 60 kunnen na een korte gesloten time-out in de eigen sociale context worden opgevangen, zo is de gedachte.

Het is gelukt om de krachten te bundelen. Om het programma tot een succes te maken werken inmiddels Tjallinga Hiem, JJI Het Poortje, Accare, Jeugdzorg Drenthe, De Poortjeschool en de Base Groep samen. De provincies Friesland, Groningen en Drenthe ondersteunen dit initiatief.

Het project duurt drie jaar. Daarna is het de bedoeling dat geëvalueerd wordt of het werkelijk werkt. Jeugdzorg Drenthe is verantwoordelijk voor de uitvoering van het praktijk-onderzoek hiernaar. Op basis daarvan kan bepaald worden of en hoe het project voortgezet kan worden.

Enkele mensen die zich, naast de in deze Breedbeeld geïnterviewde personen, sterk hebben gemaakt voor **Doen Wat Werkt** zijn Peter Stam en Dries Roosma (respectievelijk directeur en hoofd kwaliteit en onderzoek bij Jeugdzorg Drenthe) en Attie de Graaf, directeur van Tjallinga Hiem.

Om te weten of het programma echt zo krachtig werkt als beloofd wordt, is het van belang dat er voldoende naar verwezen wordt. Meer informatie is te verkrijgen via het meldpunt **Doen Wat Werkt**: 050 577 60 41 of (binnenkort) via www.doenwatwerkt.nu

Bureau Jeugdzorg Drenthe

Bureau Jeugdzorg Noord Midden Drenthe
Klompmakerstraat 2a
9403 VL Assen
T 0592 - 38 37 90

Bureau Jeugdzorg Zuid Oost Drenthe
Van Schaikweg 11
7811 KH Emmen
T 0591 - 61 46 44

Bureau Jeugdzorg Zuid West Drenthe
Crerarstraat 8
7901 AE Hoogeveen
T 0528 - 23 10 66

of kijk op www.bjzdrenthe.nl

colofon

Hoofredactie Cees Wierda, Bureau Jeugdzorg Drenthe, Assen
Tekst en concept Titia Struiving, Groningen
Correcties Hetty Bertus, Bureau Jeugdzorg Drenthe, Assen
Ontwerp en fotografie Martine Hoving, Assen
Druk Doorn drukkerij, Groningen

Aan dit nummer werkten mee:
Gepke Bouma, Ina Hulshof, Wim Kuik, Marion Leijzen, Marloes Roefs, Maarten Spaander, Peter Stam, Nadia Thiel, Nanja Willemsen en cliënten die deelnamen aan het programma MST en die anoniem blijven.

Met dank aan de gefotografeerden die ons toestemming gaven voor het publiceren van hun foto's in dit blad.

Januari 2007©

© januari 2007 / 07-001

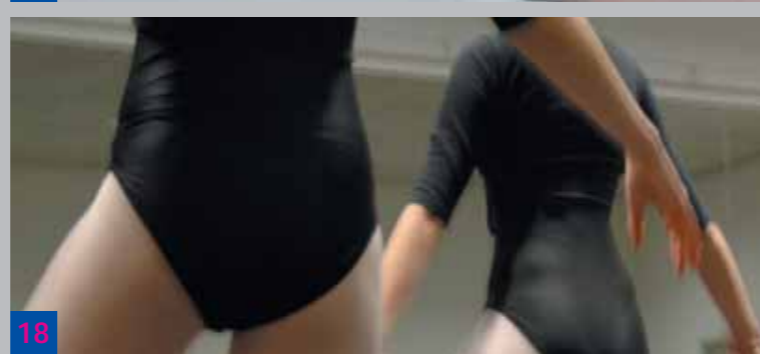
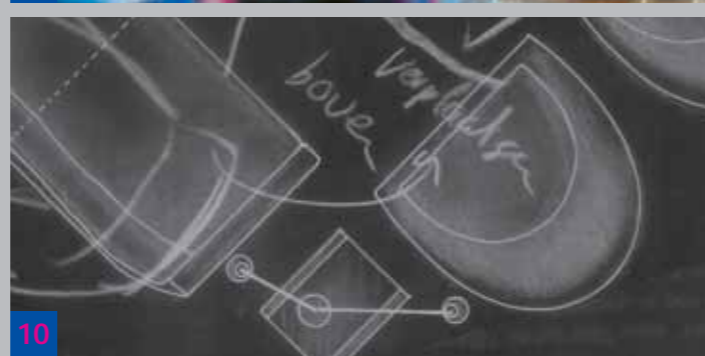
Praktijkschets weer thuis uit Het Poortje?

Doen Wat Werkt in grote lijnen

Waterdichte plannen met MST en FFT

Wees realistisch, vraag het onmogelijke

4 'Willem' (17), MST cliënt vertelt over wat hij graag wil en wat zijn ervaringen zijn met de JJI, met MST en de hulpverlening in het algemeen. Er zit iets goeds in deze jongen, gaat hij het redden? Dat is de vraag in **hulpverleners moeten niet zeuren**

6 Nanja Willemsen, projectleider van Doen Wat Werkt vertelt vanaf haar werkplek Het Poortje wat het zorgprogramma inhoudt. Er is binnen Het Poortje een cultuuromslag in gang gezet, zo blijkt in **Doen Wat Werkt in grote lijnen**

8 Marloes Roefs en Gepke Bouma, leden van de ontwikkelgroep Doen Wat Werkt vertellen over hun betrokkenheid bij de ontwikkeling van de residentiële modules van Doen Wat Werkt. En over de moeite die het kostte om elkaar te begrijpen. Je hebt een woordenboek nodig, zo blijkt in **elkaar begrijpen is de eerste stap**

10 Nadia Thiel, die als jonge psychologe werkt op de Time-Out van JJI Het Poortje vertelt hoe de eerste klap een daalder waard is, als een jongere met ouder(s) komt voor het plaatsingsgesprek in Het Poortje in **structuur in troebel water**

12 Maarten Spaander, kinder- en jeugdpsychiater bij Jeugdzorg Drenthe, licht toe waarom Doen Wat Werkt kan werken waar andere methoden falen in **van antisociaal naar prosociaal**

14 Marion Leijssen, behandelcoördinator MST licht toe waarom MST goed werkt in de praktijk en hoe creatief het vak eigenlijk is, ondanks (of juist dankzij) de strakke methodiek in **gevaarlijke zomers en waterdichte plannen**

16 'Lynn en Jewel', MST cliënten zijn laaiend enthousiast omdat hun leven een positieve wending heeft genomen door de inzet van MST. Waar Lynn de moed had opgegeven, bracht MST weer hoop. Lynn en Jewel praten met Breedbeeld en met elkaar in **wees realistisch, vraag het onmogelijke**

18 Gezinsvoogd Wim Kuik heeft veel te maken met gezinnen waarin pubers afglijden. Hij benadert alle partijen, staat ouders zoveel mogelijk bij, houdt toezicht. Maar het lukt niet altijd om de kinderen binnenboord te houden. Hoe zou dit een MST-therapeut wel kunnen lukken? Hij geeft zijn mening in **oprecht nieuwsgierig**

20 Ina Hulshof, kinderrechter, vertelt over haar eerste ervaringen met Doen Wat Werkt en houdt rustig vast aan haar toetsende rol in **altijd kritisch blijven kijken**

22 Op 21 december demonstreerden 1500 gezinsvoogden in Utrecht tegen de vervolging van hun collega in de zaak Savanna. Cees Wierda, directeur van Bureau Jeugdzorg Drenthe, beantwoordt enkele veelgestelde vragen en concludeert: **gezinsvoogdij mag vertrouwen in eigen kunnen**

Voorwoord

Doen Wat Werkt is de naam van een zorgprogramma en een project. Het programma is bestemd voor jongeren die civielrechtelijk geplaatst worden in een JJI (de nette term voor jeugdgevangenis) en voor wie langdurig verblijf aldaar ongewenst en onnodig is.

Binnen JJI Het Poortje in Groningen is een afdeling voor deze jongeren ingericht. De kinderen worden zo kort mogelijk geplaatst en meteen vanaf dag één wordt er gekeken wat er gedaan kan worden om het kind zo snel mogelijk terug te plaatsen in het eigen systeem.

Om de terugkeer goed te begeleiden zijn er twee ambulante programma's waaruit gekozen kan worden: FFT en MST. Amerikaans voor Functional Family Therapy en Multi Systemic Therapy. De twee programma's worden uitgevoerd in de drie Noordelijke provincies. Er zijn acht therapeuten voor aangetrokken die in dienst zijn bij Jeugdzorg Drenthe.

Het hele project is een vrij omvangrijk samenwerkingsproject, dat niet zonder kopzorgen tot stand is gekomen. Maar het project is sinds 1 oktober 2006 van start en er zit veel moois in.

Breedbeeld ging op onderzoek uit en ging te rade bij cliënten, medewerkers en ook bij degenen die zullen verwijzen naar het programma en die verantwoordelijkheid dragen als het gaat om de vraag: welke hulp is hier geschikt. En hier doelen we op de gezinsvoogd en de kinderrechter.

We besluiten met een naschrift van de directie van Bureau Jeugdzorg Drenthe om de gezinsvoogden een hart onder de riem te steken voor een goed en vooral dapper begin van 2007. Wie wil reageren kan dat doen op www.nogwatbreederbeeld.blogspot.com

Joke Wiggerink & Cees Wierda
adjunct-directeur directeur

* In de uitgebreide casussen zijn de schuilnamen door de geïnterviewden zelf gekozen.

Hulpverleners moeten

niet zeuren

Een mooie zaterdagmiddag om naar een klein Fries dorpje te rijden. Willem en Anton opzoeken. Zonder moeite vind ik het juiste adres. Ik loop het paadje naar de voordeur op en zie een bordje met vier namen. Marga, Anton, Bert en Willem. Links naast de deur een verweerd tegeltje met daarop 'de zoete inval'. Ik druk op de bel. Klop op het raam. Jammer. De deur blijft dicht.

Dan komen twee jongens het pad oplopen. Ik denk de broer van Willem en een vriend. Dat klopt. Ik zeg: 'Ik had een afspraak met je broer en je vader'. Nou die zijn er niet. 'Willem heeft taakstraf. Die staat in de kringloopwinkel. En mijn vader is paarden aan het verkopen.' Het is duidelijk, ze zijn de afspraak vergeten. Ik bel mobiel met Anton en vraag of hij het goedvindt dat ik zijn zoon opzoek in de kringloopwinkel. Dat is goed. En sorry van de

afpraak. Ik vind het helemaal niet erg, volgens mij hoort dit bij het verhaal.

De kringloopwinkel is twee straten verderop. Ik vraag aan de bedrijfsleidster, een wat oudere moederlijke vrouw, of Willem er is. Ze kijkt mij zeer streng aan. 'Wie bent u. Kunt u zich legitimeren? U weet wat Willem allemaal gedaan heeft?' Ik antwoord dat ik dat niet precies weet, hoewel ik me er een voorstelling van kan maken. Ik weet alleen dat hij in het zorgprogramma Doen Wat Werkt zit. En daar wil ik met hem over praten. Omdat ik er zo aardig uitzie mag het toch. Mits de baas erbij mag blijven. Willem vindt het ook goed. Hij onderbreekt zijn drukke werkzaamheden (hij kan werken als een paard volgens de bedrijfsleidster). En hij geeft keurig antwoord op al mijn vragen.

Willem is 17. Hij heeft bijna een jaar in Het Poortje gezeten. 'Ik dacht eerst dat het voor twintig dagen zou zijn, in plaats van een taakstraf. Maar het werd elf maanden.' Willem was civiel geplaatst, ook al geeft hij ruiterlijk toe dat hij genoeg strafbare feiten heeft gepleegd. De reden dat zijn verblijf zo lang moest duren, was volgens Willem omdat hij weigerde mee te werken aan een persoonlijkheidsonderzoek. Hij vertelt wat er allemaal gebeurd is, telkens een kort antwoord op een korte vraag.

Heb je veel hulp gehad voordat je in Het Poortje kwam?
'Ik had al drie of vier jaar een gezinsvoogd. Jan. Die probeerde ons te helpen. Na het overlijden van mijn moeder gebruikten we allemaal drugs. Mijn broer ook en mijn vader ook. Ik had elke dag ruzie met mijn vader.'

En andere hulp?

'Ja. Ik ben drie of vier keer bij de Kuno van Dijk stichting geweest. Maar daar zeiden ze: hij wil niet, dus we gaan weer weg.'

Het verblijf in Het Poortje vond Willem niet leuk. Hij zat op de groep met elf andere jongens. Met drie van hen MSN't hij nog af en toe. De Poortjeschool beviel hem ook niet. 'School is nooit leuk.' Maar toch beter dan de hele dag op de groep zitten. Vrije tijd vulde Willem met TV, playstation, voetbalspel en tafeltennis. Zijn vader kwam om de twee weken op bezoek. 'Vaker had hij geen geld voor.' Willems broer zat intussen in Glen Mills. Willems gezinsvoogd wilde zorgen dat Willem daar ook terecht zou komen, of anders in Den Engh. Willem voelde er niets voor. Uiteindelijk besluit hij toch maar de persoonlijkheidstoets te doen.

Hoe ging die persoonlijkheidstoets?

'Ik dacht ik maak hem zo goed dat ik niet naar Glen Mills hoef. Maar dat lukte niet. Er kwam uit dat ik wel naar Glen Mills moest. Dat is voor acht maanden tot twee jaar. Maar toen wilden ze me daar niet hebben. 'Je IQ is te laag.' Toen dacht ik mooi zo, nu kan ik de gezinsvoogd uitlachen.'

En toen?

'Ik wou de kortste route naar huis. En op school kwam de leraar sociale vaardigheden met het idee van MST. Die folder las ik en ik dacht: dan kan ik naar huis, dat is mooi. Toen moest ik eerst nog drie of vier maanden wachten, ik moest eerst een stageplek hebben.'

* Glen Mills School te Wezep, onderdeel van de Hoenderloo Groep

** Den Engh, jeugdinstelling in Den Dolder en Ossendrecht, waar men groepsgewijze (her)opvoeding nastreeft

Er wordt een goede stageplek voor Willem gevonden, passend bij zijn schoolopleiding (MBO horeca). Hij steekt zijn handen uit de mouwen in de keuken van het bejaardentehuis in zijn geboortedorp. Hij houdt van koken. Net zoals Jamie Oliver? Dat is een stomme opmerking: 'Ze hoog hoeft nou ook weer niet'. Maar goed in koken is hij zeker. Zijn gezicht klaart een ogenblik op als hij vertelt wat zijn favoriete recepten zijn. 'Spaghetti en nasi.' Willem volgt nu het MST programma, zijn therapeute is Corrie Seefat.

Wat vind je van Corrie?

'Daar kan ik het goed mee vinden. Ze komt twee keer per week langs om te vragen hoe het gaat. Nou en het gaat goed, dus.'

Jullie hebben regels afgesproken?

'Ik moet door de week om negen uur thuis zijn. Ik ben elke dag binnen, achter de computer of de teevee. Ik ben niet meer aan de harddrugs en ik blow niet meer. Alleen op zaterdag rook ik een jointje, samen met m'n vader.'

Willem vindt het binnen blijven wel vol te houden maar niet echt leuk. Hij mist zijn vrienden, hij mist de lol die hij met ze had. Ze zijn dan wel aan de drugs, maar het blijven goede kameraden. 'Ik hou me aan de regels, want ik wil niet weer naar Het Poortje. Het lukt wel, want het is nu toch veel te koud buiten. In de zomer wordt het moeilijker. Dan is MST voorbij. Dat duurt een half jaar en dan kan ik weer bij mijn vrienden zijn.'

Wat vindt je vader daarvan?

'Die heeft er moeite mee. Maar ik was altijd al van plan om met harddrugs te stoppen als ik achttien ben. Alleen door MST moest ik al eerder stoppen daarmee.'

Wat gebruikte je eigenlijk als ik vragen mag?

'Pillen en speed.'

Ter afsluiting wil Willem graag iets zeggen tegen de hulpverleners die dit blad zullen lezen. Hij baseert zich op zijn ervaringen met de hulpverlening tot nu toe. En hij hoopt dat ze ernaar zullen luisteren.

Wat zou je willen zeggen tegen de hulpverleners?

'Dat ze zeuren. Dat vind ik nog steeds. Dat ze zich bemoeien met mijn leven. Laat jongens en meisjes zelf doen wat ze willen. Dat mag als je jong bent. Later ga ik wel serieus leven.'

Zeurt Corrie ook?

'Nee, die doet dat niet. Die zegt wel 'ik vind het beter als je dat of dat doet. Maar dan zegt ze erbij: 'wie ben ik om te zeggen dat iets niet mag.'

Doen Wat Werkt

[Nanja Willemsen, projectleider van Doen Wat Werkt vanuit JJI Het Poortje]

in grote lijnen

Leuk land voor ouders, Nederland. Bij problemen met je kind kun je hulp krijgen, maar als het echt moeilijk wordt en je kunt het niet maar aan, dan komt je kind in de jeugdgevangenis waarbij het verblijf kan oplopen tot anderhalf jaar. Sommige jongeren hebben het een en ander uitgevreten waar straf op staat, maar soms zitten ze alleen vast om te voorkomen dat er iets ergs gaat gebeuren. Niemand vindt dit wenselijk, zeker niet voor kinderen van 13 of 14 jaar. Daar gaat nu iets aan veranderen, althans, als het ligt aan de mensen achter Doen Wat Werkt. Nanja Willemsen vertelde Breedbeeld wat de bedoeling is.

'We willen goede en verstandige dingen voor deze jongeren en we willen dat samen doen, als drie Noordelijke provincies en we baseren ons op bestaand onderzoek. Dat was vanaf april vorig jaar onze insteek.' aldus Nanja. Wat eruit is gekomen, lijkt in principe een prachtig product. Zeker als het inderdaad gaat werken.

'De gedachte dat je vanzelf een keurig kind terugkrijgt, is hopeloos ouderwets. ...'

Volledig zorgprogramma

'Doen Wat Werkt is een volledig zorgprogramma. We werken voor de civielrechtelijk geplaatste jongeren volgens een hele nieuwe insteek. Als een jongere hier geplaatst wordt in de Time-Out van Doen Wat Werkt in Het Poortje dan proberen we dat te beperken tot twee of hooguit zes weken. We verwachten dat dit in 60% van de gevallen haalbaar is. Als het kan gaat het kind daarna terug naar de eigen leefomgeving. En daar gaat een gezinstherapeut intensief aan de slag met het hele gezin. School speelt hierbij een heel belangrijke rol. Je zit vaak met het probleem dat de school deze jongeren niet meer wil toelaten. Daarom willen we een reboundvoorziening creëren en nazorg bieden aan scholen.'

Het streven is dus: meer thuis behandelen. De gezinstherapeuten zijn opgeleid tot MST-therapeut of FFT-therapeut. Beide methodieken zijn goed inzetbaar als het gaat om de begeleiding bij de complexe problematiek waar we het over hebben bij deze doelgroep. En zowel bij MST als FFT gaat het om een intensieve benadering. De therapeuten staan voor de schone taak om het hele gezin en de omgeving van de jongere ertoe te bewegen om ze zodanig te helpen en te corrigeren dat zij op het rechte pad kunnen blijven. Streng doch rechtvaardig.

'Thuis gaat de dynamiek van gezin en omgeving weer meespelen ...'

Terug naar de Time-Out

De kracht van het programma is volgens Nanja het feit dat het een totaalpakket is. 'Als het even niet goed gaat, dan heeft de MST-therapeut altijd de stok achter de deur dat het kind terug kan naar de afdeling Time-Out in Het Poortje.'

Nanja denkt dat het een heel goede zaak is om zo snel en zoveel mogelijk ambulant te werken, ook als de problemen ernstig zijn. Ook al werkt ze zelf in Het Poortje, ze vindt niet dat het de beste plek is voor jongeren. 'Natuurlijk niet. De gedachte dat je een kind in de JJI plaatst en dat je dan na verloop van tijd vanzelf een keurig kind terugkrijgt, is hopeloos ouderwets. De plaatsing in Het Poortje kan heel goed werken om rust te brengen en om helderheid te krijgen. Sommige jongeren doen het heel goed bij onze strikte structuur en de goede begeleiding. Maar we hebben natuurlijk ook altijd wel gemerkt dat het moeilijk wordt op het moment dat een jongen of meisje weer terug gaat naar huis. Daar gaat de dynamiek van het gezin en de omgeving weer meespelen. En zonder tegenactie gaat het gewoon weer mis. Dus daarom moet je daarop inzetten, op thuis en op de omgeving.'

Culturomslag Het Poortje?

In JJI Het Poortje heeft gedeeltelijk een fikse culturomslag plaatsgevonden. 'Natuurlijk hebben we binnen Het Poortje altijd wel gesproken over het belang van systemisch werken. Maar de praktijk was toch vaak dat je je vooral op de jongere richt, omdat je die nu eenmaal voor je hebt. Dat

gaan we binnen Doen Wat Werkt echt anders doen.' De omslag in denken wordt ondersteund door een herinrichting van het gebouw. 'We hebben hier binnen een Time-Outgroep met in totaal voorlopig 12 plaatsen voor Doen Wat Werkt gereserveerd. En voor degenen die niet binnen zes weken naar huis kunnen is er dan nog de besloten behandeling op een andere afdeling van Het Poortje, met acht plaatsen.'

'Meteen diagnostiek doen en vervolgens toewerken naar huis...'

Nanja rekent voor: 'Momenteel kost een crisisplaatsing minimaal drie maanden. Maar vaak duurt het nog veel langer door wachttijden voor onderzoek en dan nog eens wachttijden bij jeugdzorg. Omdat we bij Doen Wat Werkt meteen diagnostiek doen en vervolgens toewerken naar huis, kunnen we de duur van plaatsing beperken. Dat levert dus capaciteitsvoordelen op. De enige bottleneck nu is nog, dat de gezinstherapeuten lange reistijden hebben. Dat is nog een lastig praktisch probleem dat om een oplossing vraagt.'

De start is gemaakt

Alle medewerkers van Het Poortje die binnen Doen Wat Werkt actief zijn, hebben bewust gesolliciteerd op de functie 'pedagogisch medewerker Doen Wat Werkt.' Medewerkers hebben eerder in Het Poortje of bij een van de andere organisaties gewerkt, zoals de Base Groep, Tjallinga Hiem en Accare. Nanja geeft aan dat dat proces veel teweeg bracht. 'Temeer daar het uiteindelijk opeens snel moest. Na lange voorbereidingen en financieringsperikelen werd het in mei vorig jaar duidelijk dat het door zou gaan en toen zijn we op 1 oktober van start gegaan. Alle formulieren en documenten liggen klaar. Nu komt het allemaal op de uitvoering aan.'

Doen Wat Werkt is de naam van een project en van een zorgprogramma. Hierin werken Jeugdzorg Drenthe, Het Poortje, Tjallinga Hiem, De Poortjeschool en de Base Groep samen. In het voortraject hebben op bestuurlijk niveau onder meer Peter Stam en Dries Roosma van Jeugdzorg Drenthe en Attie de Graaf van Tjallinga Hiem een grote rol gespeeld. Met de andere leden van de stuurgroep samen hebben ze de samenwerking gezocht om het hoofd te bieden aan het probleem

van onwenselijke langdurige civielrechtelijke plaatsing van jongeren in de JJI. Dit is een probleem dat in de drie noordelijke provincies wel speelde, maar dat door beperkte schaalgroottes niet op enkelvoudig provinciaal niveau kon worden opgepakt. In samenwerking lukt dit wel. De praktische bereikbaarheid voor Doen Wat Werkt is eenvoudig. Informatie en aanmelden kan tijdens kantooruren via het telefoonnummer (050) - 577 60 41.

De ontwikkelgroep
aan het woord

Elkaar begrijpen

is de eerste stap

Tijdens de ontwikkeling van het project 'Doen Wat Werkt' is er hard gewerkt door de leden van de stuurgroep en de projectgroep, maar ook door de ontwikkelgroep. Deze groep heeft tot taak gekregen om het verbeterde hulpaanbod uit te werken tot praktisch toepasbare modules. In de ontwikkelgroep zaten Nanja Willemsen, Peter van der Noord, Dries Roosma, Mike Wissing, Marloes Roefs en Gepke Bouma. Breedbeeld sprak met de laatste twee om te polsen hoe zij erin staan.

[Marloes Roefs]

Marloes Roefs werkt als gedragswetenschapper bij De Base Groep. In de praktijk merkt ze dat de Base Groep tegen grenzen aanloopt van wat nog te behappen is, als het gaat om het opvangen van kinderen met een oppositionele gedragsstoornis. 'De problematiek verzwaart, dat merk ik bij de Base Groep. We krijgen steeds meer 'kinderen met lettertjes binnen'. Zo noem ik kinderen met een psychiatrische diagnose. Elk kind bij ons heeft tegenwoordig wel tenminste één stempel. ODD, of ADHD of PDDNOS, of een combinatie. Bij sommigen leidt dat tot agressie, waar je op de groep echt moeilijk iets mee kunt. Als je wilt voorkomen dat ze op straat terecht komen, hebben we soms als enige alternatief de JJI.'

Geloof in verandering

Volgens Marloes is het absoluut een maatschappelijke verantwoordelijkheid om deze kinderen een zinvol alternatief te bieden. Wat haar betreft kan dat prima in de vorm van Doen Wat Werkt. Zij werkte daarom ook met veel plezier mee aan de ontwikkeling van het programma. 'Het was heel zinvol om samen te werken. Met name de link met

de psychiatrie was belangrijk. Op een gegeven moment hadden we een heel stuk van een module klaar en we dachten dat het af was. Bleek dat we het hele psychiatrische aspect hadden weggelaten. Het was goed dat Peter van der Noord ons tijdig terug kon fluiten.'

Marloes verwacht veel van het nieuwe zorgprogramma. 'Ik denk dat het veel kan opleveren. Het begint er wel mee dat je erin moet geloven dat het 'milieu' om deze jongeren heen in staat is tot verandering, dat de mensen leerbaar zijn.'

Tegelijkertijd wil ze niet luchtfietsen. 'Je moet realistisch blijven. Ik had laatst een gesprek op een verjaarsfeestje. Daar vroeg iemand mij verontwaardigd wat ik er nou van vond dat een moeder haar kind bij de lunch cola gaf. Ik denk dan alleen maar: goed dat die vrouw weet dat haar kind drinken nodig heeft. Ik zit met andere problemen in mijn hoofd. Bijvoorbeeld dat ik hoop dat een meisje niet in het loverboy-circuit terecht komt. Dan nog liever achter de ramen, dan kan ze zich redden en is ze niet in acuut gevaar. Je moet je normen soms bijstellen in dit vak.'

[Gepke Bouma]

Gepke Bouma werkt als gedragswetenschapper bij Tjallinga Hiem (orthopedagogisch behandelcentrum in Friesland voor de doelgroep LVG) Zij heeft ook ervaring in Het Poortje.

Ze vond het interessant om zo breed interdisciplinair te werken. 'Bij het definiëren van de doelgroep bleken er al verschillen te zijn. Dan had een projectgroep het over 'een crisisachtige gezinsituatie'. En dan vroeg een ander, hoezo crisisachtig? Wat bedoel je daarmee? Zo heeft iedere tak van sport zijn definities voor dingen. Daar heeft onze secretaris Gré van Andel een oplossing voor gevonden: een DWW woordenboek. Heel handig!'

LVG doet ook mee

Gepke zelf is binnen Tjallinga Hiem projectleider competentiegericht werken. Die methode leek (naast het systemisch werken) het meest geschikt voor de doelgroep van Doen Wat Werkt. 'Het is een makkelijk toepasbare en werkbare methode. Tjallinga Hiem heeft instrumenten ontwikkeld die we binnen Doen Wat Werkt kunnen gebruiken, zoals netwerkschema's, doelkaarten en wenskaartjes.'

Gepke heeft zich er sterk voor gemaakt dat de doelgroep LVG ook mee zou kunnen doen aan Doen Wat Werkt. 'Volgens het boekje zijn de modules MST en FFT niet bewezen effectief bij een IQ onder 70. Dat wil niet zeggen dat het niet

werkt, het moet alleen nog bewezen worden. Wij denken dat het kan en hebben als IQ ondergrens 55 genomen.'

Gepke is wel licht bezorgd over het lot van de LVG groep. 'Het wordt wel spannend of de kinderen zich kunnen handhaven in groepen van twaalf. Ik had liever vanaf het begin al een groeps grootte van acht gezien zoals het straks bedoeld is. En of de pedagogisch medewerkers zo snel in staat zullen zijn hun verbale niveau genoeg aan te passen.... Je moet geen grapjes gebruiken, die nemen ze vaak letterlijk. En emoties moet je helpen begrijpen.'

Binnen Het Poortje heeft het invullen van het zorgprogramma veel gevolgen gehad. Iedereen is nu het allemaal gestart is wel heel enthousiast, het feit dat de groepen -voor het eerst in de JJI-gemengd zijn op de Time-Out, blijkt de sfeer op de groep enorm te verbeteren.

Onderwijs en werk

Een ander heel belangrijk punt volgens Gepke is het feit dat er een loopbaanbegeleider is aangenomen bij de Poortjeschool. 'Dat past bij het veel meer naar buiten gericht zijn. De loopbaanbegeleider gaat door het hele Noorden de boer op om een goede plek voor deze jongeren te vinden, op school, maar ook wat werk betreft. Dat is een hele lastige functie hoor. Maar wel ongelooflijk belangrijk.'

Uit het woordenboek van Doen Wat Werkt

D

Diagnostiek Behandelingsdiagnostiek, observatiediagnostiek, voortgangsdagnostiek en indicatiestelling tijdens de uitvoering van aanbod met als doel de hulpvraag te verscherpen en/of de ontwikkeling van de hulpvraag te volgen en het hulpaanbod te voorzien van monitoring en evaluatie zodat het aanbod waar nodig kan worden bijgesteld.

Doelgroep Omschrijving van kenmerken en criteria van de gezamenlijke hulpvraag en problematiek van de jongeren die in aanmerking komen voor deelname aan het zorgprogramma Doen Wat Werkt

'Doen Wat Werkt' Zorgprogramma voor ernstig gedragsgestoorde jongeren in de 3 noordelijke provincies als alternatief voor een reguliere plaatsing in een justitiële jeugdinstelling.

G

Gesloten Time-out Module van het zorgprogramma Doen Wat Werkt: 24-uurs verblijf voor een jongere in een volledig gesloten setting met als doel crisisinterventie, stabilisatie (van jeugdige en systeem) en diagnostiek.

Groeps gesprek een gesprek waarbij alle jongeren zijn betrokken (ongeacht het onderwerp). Normaal gesproken wordt een frequentie van 1x per week gehanteerd (er écht even voor gaan zitten). Een groeps gesprek kan ook ad-hoc worden gepland of spontaan tot stand komen

H

Handelingsplan Een geheel aan doelen, middelen en vorderingen van de jongere t.a.v. school. 'Handelingsplan' is een oude term. Er wordt nu gesproken over onderwijstrajectkaart. (zie OTK-A en OTK-B)

Hulpverleningsplan Specificatie van het geheel aan in de behandeling in te zetten doelen en middelen.

Hulpverleningsplanning alle hulpverleningsvoorwaarden binnen een vastgesteld tijdsplan met als doel te komen tot een effectieve aanpak binnen de eigen sociale context van de jongere. Hieronder valt zowel het logistieke als inhoudelijke proces.

Hulpvraag een of meerdere concreet omschreven behoeften van een jongere en zijn/haar systeem die als uitgangspunt dienen voor de hulpverleningsplanning

I

Implementatieplan Gedetailleerde omschrijving van de implementatie per onderdeel van het zorgprogramma Incidentele middelen een door VWS toegekend budget waaruit een aantal gespecificeerde aanloopkosten worden betaald.

V

Verblijfsplan Term die binnen justitiële jeugdinstellingen worden gebruikt voor het geheel aan doelen en in te zetten middelen voor een jongere binnen de opvang. Binnen Doen Wat Werkt is deze term vervangen door Hulpverleningsplan.

Z

Zorgprogramma In het zorgprogramma is vastgelegd om welke doelgroep het gaat, welk doel met het programma gerealiseerd moet worden en uit welke modules het programma is opgebouwd.

Zorgovereenkomst Overeenkomst, opgesteld tussen en ondertekend door alle betrokkenen: de jongere, ouders/verzorgers, gezinsvoogd, maar ook de begeleiders van Doen Wat Werkt. Zij tekenen ervoor zich in zetten om te Doen Wat Werkt!

CASUS

Gerben (14) zit op de Time-Out groep in Het Poortje. In de groep valt het op dat hij onrustig is en dat hij altijd erg hard praat. Als hij pindakaas op brood wil dan weten ze dat in de groep ernaast ook meteen. De groepsleden ergeren zich aan Gerbens geschreeuw, vooral Irene (16) die zelf vrij rustig is. Zij brengt dit in tijdens een groepsge-

sprek. De groepsleider vraagt Gerben of hij dit herkent en of hij kan zeggen wat de reden is dat hij zo hard praat. Gerben wordt rood en zegt: 'Anders hoort niemand mij.' Gerben leert dat zijn groepsleden best naar hem willen luisteren, ook als hij zachter praat. Hij vindt het eng maar ook leuk. Twee weken later is Gerben weer thuis.

De MST-therapeut stelt met de moeder van Gerben, haar nieuwe vriend en Gerben regels op. Gerbens moeder wil dat Gerben elke dag naar school gaat. Gerben wil dat zijn moeder naar hem luistert als hij iets vertelt. Ze bedenken hoe ze hiervoor kunnen zorgen en wat ze kunnen doen als het niet lukt.'

Structuur in troebel water

[Nadia Thiel, gedragswetenschapper op de afdeling Time-Out van JJI Het Poortje]

Nadia Thiel is een jonge psychologe. Ze studeerde af in 2004. Ze had altijd al de wens om met jongeren te werken. Ze werkte op een Belgisch Internaat voor jongeren met gedragsproblemen en hoorde van de vacature bij Het Poortje. Er werd een gedragswetenschapper voor de uitvoering van het programma Doen Wat Werkt gezocht. Het zou gaan om het verzorgen van diagnostiek en begeleiding van jongeren op de nieuwe afdeling Time-Out van Het Poortje. In oktober 2006 startte Nadia met een nieuw team op de Time-Out groep en ze was meteen verkocht. Ze vertelde Breedbeeld wat het werk hier zo bijzonder maakt.

Nadia Thiel

Als we Nadia spreken heeft ze pas net de eerste negen plaatsingsgesprekken achter de rug. Het is een behoorlijke verantwoordelijkheid, maar Nadia heeft de rustige zekerheid van iemand die weet dat ze in wezen met iets heel goeds bezig is. Ze spreekt beheerst en rustig, zodat je automatisch de neiging krijgt om te luisteren.

'Gesloten plaatsing is niet meer dan een hulpmiddel, een eerste stapje...'

Iedereen knikt

Nadia vertelt hoe het plaatsingsgesprek gaat - dat is het eerste gesprek dat binnen Het Poortje gehouden wordt als een jongere op de Time-Out komt. De eerste klap is een daalder waard, zo blijkt. Nadia vertelt: 'We zitten met een vrij fors clubje bij elkaar. De jongere, ouders, gezinsvoogd, school, de groepsleider van de Time-Out, een vertegenwoordiger van school en ikzelf. Ik leid het gesprek en begin er dan mee te zeggen dat we bij elkaar zijn om onze blik naar buiten te richten. Ik benoem dat er problemen zijn. En dan stel ik: iedereen hier om tafel neemt zijn verantwoordelijkheid. Dat is het moment waarop iedereen begint te knikken. En dat is eigenlijk het begin van Doen Wat Werkt. In de gezinnen zelf moet het proces op gang komen. De gesloten plaatsing is niet meer dan een hulpmiddel, een eerste stapje. De gezinstherapeuten van de ambulante modules MST en FFT

nemen daarna het stokje van ons over.'

Geven en nemen

Nadia vindt plaatsing op de Time-Out wel belangrijk. 'Op het moment dat je gesloten plaatsing krijgt, geef je een hele duidelijke grens aan aan de jongere. De ouders vinden dat vaak prettig, zeker als het om een paar weken gaat. Je vertelt de jongere ook dat bij het volgen van Doen Wat Werkt gesloten plaatsing altijd achter de hand blijft. Ouders reageren vaak opgelucht, het is een stok achter de deur. Aan de jongere probeer ik uit te leggen dat het niet gaat om bestraffing, maar om het bieden van een rustmoment. Een time-out dus. En dat is soms broodnodig, voor de jongeren en ook voor hun ouders.'

'Verantwoordelijkheid neem je, als je voelt dat je inbreng ertoe doet...'

Nadia schetst de doelgroep: 'Deze jongeren zijn vaak kwetsbaar in sociale vaardigheden, vooral wat hun inzicht betreft. Dat maakt het hardnekkig. De meeste gezinnen die in Doen Wat Werkt terechtkomen hebben een heel traject achter de rug. Ze zijn vaak ook erg bang dat dit programma opnieuw op een mislukking uit zal draaien. Hoe dat komt? Ik denk doordat er te gemakkelijk gezegd wordt 'neem je eigen verantwoordelijkheid', waarbij vergeten wordt te kijken of men het ook kan. Je kunt pas verantwoordelijkheid nemen als je voelt dat je inbreng ertoe doet.'

Volgens Nadia is er wel degelijk hoop. 'Op de Time-Out hanteren we een hele vaste dagindeling waardoor je rust creëert. Daardoor zie je beter wat voor jongen of meisje je voor je hebt. Het woelige water komt tot rust en je ziet wat er op de bodem ligt. Dan gaan we met ze werken aan hun doelen. Leren emoties in toom te houden, je mening geven...

De draad meteen oppakken

Het opvallendst vindt Nadia, nu ze met deze doelgroep werkt, dat de jongeren heel erg goed zijn in redeneren. 'Als er iets misging, of als ze een uitbarsting hadden, dan hebben ze eigenlijk altijd een goede redenering achteraf. Ze weten wat er misging, wat er anders had gekund.

Laatst sprak ik een jongen die opmerkte dat hij altijd eerst heel stil wordt voordat hij in woede uitbarst. Nadat we hierover gepraat hadden vroeg hij de groepsleider: wil je mij een seintje geven als ik in mezelf gekeerd raak? Dat zijn de dingen die kunnen gaan werken.'

De hamvraag is natuurlijk of datgene wat de jongeren op de Time-Out leren ook thuis toegepast kan worden. Volgens Nadia kan dat zeker. 'Dat is nu juist de grote kracht van het nieuwe zorgprogramma. Meteen vanaf gesprek één zit de gezinstherapeut van MST of FFT erbij. En de gezinsvoogd is ook aanwezig. We zorgen voor een goede overdracht en verslaglegging. Dat betekent dat dingen die wij al geprobeerd hebben niet overgedaan hoeven te wor-

den en dat de gezinstherapeut de draad oppakt waar hij lag.'

'meegroeidoelen...'

Tips voor de gezinsvoogd

Voor de gezinsvoogden heeft Nadia nog een praktische tip. 'Wij baseren onze behandeldoelen op de doelen van de gezinsvoogd. Wat het handigst werkt, is als je daarbij van prof naar fijn kunt werken. Dus als de gezinsvoogd opschrijft 'Pietje moet voortaan op tijd thuis zijn' dan is dat eigenlijk te gedetailleerd. Het zou wat ons betreft beter zijn als je zegt 'Pietje moet zich leren handhaven in de structuur'. En dan werken wij dat uit tot 'meegroeidoelen'. Van 'Pietje kan zich aanpassen aan de dagstructuur op de Time-Out, kan zich aanpassen aan de structuur in het gezin, kan zelf structuur aanbrengen in zijn eigen leven.'

Daarnaast is het, om aan het systemische karakter van de werkwijze tegemoet te komen - handig de doelen uit te splitsen naar vijf factoren, te weten: de jongere, het gezin, dagbesteding, vrijetijdsbesteding en sociale omgang. En verder is Nadia ook altijd bereid om in te gaan op vragen van de gezinsvoogd. 'Als iets niet duidelijk is, of je wilt ergens meer zicht op krijgen, dan kunnen wij daar mee uit de voeten. Dat is een meerwaarde van het gesloten deel van Doen Wat Werkt. Je hebt een rustperiode, je kunt snel onderzoek laten verrichten en daarna worden er meteen spijkers met koppen geslagen.'

Van antisociaal naar prosociaal

[Maarten Spaander, kinder- en jeugdpsychiater Jeugdzorg Drenthe]

Breedbeeld sprak met Maarten Spaander, die bij Jeugdzorg Drenthe is aangenomen om zijn steentje bij te dragen aan het project Doen Wat Werkt. Maarten (kinder- en jeugdpsychiater en systeemtherapeut) heeft ervaring met jongeren die kampen met antisociale gedragsstoornissen, in combinatie met andere psychiatrische stoornissen. 'Deze jongeren vallen hardnekkig tussen de wal en het schip. Dat was al zo in 1990 toen ik net begon en dat is nu nog steeds zo. Maar daar gaat verandering in komen.'

De politiek wil de categorieën civielrecht en strafrecht nu graag zo ver mogelijk uit elkaar halen,.'

Volgens Maarten worden jongeren echt niet alleen maar slechter van een verblijf in een justitiële jeugdinrichting, ook niet als dat op civielrechtelijke titel is. 'Het beeld dat in de media geschetst wordt is vaak eenzijdig. Ze zitten op een totaal verkeerde plek zegt men dan. Maar in principe kan een gesloten plaatsing wel degelijk positief werken.' Er zijn volgens Maarten ook overeenkomsten tussen de strafrechtelijk geplaatste jongeren en de civielrechtelijk geplaatste. 'Ik denk dat er zelfs meer overeenkomsten zijn dan verschillen. Maar de politiek wil de categorieën civielrecht en strafrecht nu graag zo ver mogelijk uit elkaar halen, ook ouders wensen dat. En de ministeries van Justitie en VWS stellen geld beschikbaar voor programma's die een goed onderbouwde en intersectorale aanpak leveren voor de civielrechtelijk geplaatste jongeren. Zo is Doen Wat Werkt ook van de grond gekomen.'

Gesloten geplaatst... en dan?

Maarten heeft als kinder- en jeugdpsychiater en systeemtherapeut meer dan vijftien jaar ervaring en voor het overgrote deel werkte hij met de doelgroep die als problematisch te karakteriseren is. Jongeren waar 'men' zich geen raad mee weet en die men om die reden maar achter gesloten deuren plaatst. Om ze te beschermen tegen zichzelf of om de maatschappij te beschermen. In ieder geval voor een tijdje. Even de druk van de ketel, even rust...

'De omgeving moet meeveranderen. Gezin, school, sociale omgeving...'

Helpen doet het wel, maar te beperkt. 'In de JJI doen jongeren het vaak goed, ze hebben structuur, ze weten wat er van ze verwacht wordt en gedragen zich goed. De problemen ontstaan altijd pas op het moment dat je ze terugplaatst in het gezin. En waarom? Omdat de jongere tijdens het verblijf in de JJI misschien wel iets veranderd is, maar het gezin en de omgeving van de jongere is niet meeveranderd. Dat is de crux. De omgeving

moet meeveranderen. Gezin, school, sociale omgeving...'

De beperkingen van de JJI

Het programma Doen Wat Werkt richt zich meer dan ooit en bij uitstek op het doen 'meeveranderen' van de omgeving. 'Wij accepteren plaatsing van de jongere als een goed moment om tot bezinning te komen. Maar meteen vanaf dag één is elke activiteit die ondernomen wordt gericht op de terugkeer in de maatschappij bij voorkeur in het systeem van herkomst. Het hele systeem wordt vanaf de eerste dag ook hierbij betrokken.

Dat is echt heel anders dan voorheen. Toen was het niet ongebruikelijk dat een plaatsing soms kon uitlopen tot anderhalf jaar. In het ergste geval was men eerst even blij dat het kind daar zat, even bijkomen. Dan volgt soms wel een half jaar wachten op de uitkomsten van onderzoek. En dan opnieuw een half jaar wachten op een plaatsje bij jeugdzorg.'

En hoewel plaatsing in een JJI wel goed kan werken, een te langdurig verblijf kan funest zijn. Maarten: 'Bij jongeren die langer dan zes weken

zitten, merk je al een vorm van hospitalisatie. Die raken het residentiële leven zo gewend dat ze het eng vinden om weer naar buiten te moeten. Na zes maanden zijn het vaak onomkeerbare patronen geworden. Ik heb een jongen meegemaakt die na een lang verblijf ontslagen werd uit de JJI. Nog een tijdlang daarna bleef hij staan voor elke deur die hij tegenkwam. Dan stond hij te wachten tot die deur automatisch voor hem geopend zou worden.'

De oplossing ligt in goede begeleiding van 'het systeem'..'

Doen Wat Werkt

De oplossing voor de langere termijn ligt volgens Maarten in een goede begeleiding van 'het systeem' rondom de jongeren. Daarvoor is nodig wat het zorgprogramma Doen Wat Werkt biedt. Stevig onderlegde therapeuten die hun creativiteit kwijt kunnen in het volhardend methodisch werken met het gezin. De mogelijkheid om een breder netwerk in te schakelen dan alleen het gezin. De gelegenheid om als dat nodig is de jongere snel en voor korte tijd gesloten te kunnen

plaatsen op de Time-Out van Het Poortje.

Binnen het ambulante stuk van het zorgprogramma Doen Wat Werkt zijn er twee keuzeopties: FFT en MST. Amerikaans voor Functional Family Therapy en Multi Systemic Therapy. Volgens Maarten zijn beide programma's fantastisch en zijn ze 'gebleken effectief' zoals hij dat noemt. De twee programma's bereiken (althans volgens effectstudies in de VS) langs totaal verschillende routes overeenkomstige resultaten: namelijk een substantiële afname in het aantal recidieven.

In het MST-programma heeft de therapeut vaker contact met het gezin. Het bijzondere van MST is daarbij dat de therapeut zich niet op de jongere hoeft te richten. De MST is met name op de ouders gericht. Het gaat erom, de ouders te leren het ouderlijk gezag weer terug te winnen en hun kind 'prosociaal gedrag' aan te leren.

Iets meer over FFT

Het FFT-programma biedt minder contacten en is meer gericht op de relationele patronen binnen het gezin. FFT is ook wel degelijk heel intensief en werkzaam volgens Maarten. Hij legt uit wat het

bijzondere (en bijzonder moeilijke) is aan FFT. 'In Amerika hebben de grondleggers van de FFT hun huiswerk al heel vroeg goed gedaan en ze hebben onderzoek gedaan naar de vraag: waarin verschillen de gezinnen met jongeren die het 'goed doen' van gezinnen met jongeren met ernstig antisociaal gedrag?

Een van de bepalende factoren bleek te zijn: vijandigheid in de communicatie. Reden om hieraan in de eerste fase van de behandeling de nodige aandacht te besteden door erkenning te geven en tegelijk te reframe. Daarna kan er verder gewerkt worden aan gedragsverandering en aan het 'generaliseren' van de bereikte veranderingen naar de dagelijkse leefsituaties.

'De eerste gesprekken zijn belangrijk, dat is de fase van het verbinden en motiveren. Als de motivatie er is en als mensen beseffen dat ze onderling verbonden zijn, dan kun je verder. Die band is er eigenlijk altijd. In een gezin waar altijd ruzie is, kun je de vraag stellen waarom ze die ruzies hebben. Als je zoveel met elkaar vecht, dan heb je kennelijk ook veel met elkaar. Anders zou je immers ook dát niet meer doen.'

Maarten Spaander

Over gevaar- lijke zomers

en water- dichte plannen

CASUS UIT DE PRAKTIJK VAN MST

Het MST-team heeft een eigen 24-uurs bereikbaarheidsdienst. Een enkele keer wordt er buiten kantooruren met de MST-therapeut gebeld. Bijvoorbeeld toen een dochter weggelopen was. Helaas, ondanks alle goede afspraken. De dochter heeft vanaf haar schuilplaats een korte SMS gestuurd. Moeder belt in wanhoop de MST-thera-

peut en vraagt 'wat moet ik doen?'. Ze wil een boze SMS terugsturen en zeggen dat haar dochter niet meer thuis hoeft te komen.... Samen met de MST-therapeut komt ze tot een andere formulering. En wel: mis je - ben bezorgd - wil over oplossing praten. Nog geen twee uur later is haar dochter weer thuis.

Jongeren die deelnemen aan het programma Doen Wat Werkt krijgen vanuit Het Poortje ofwel een FFT- ofwel een MST-therapeut toegewezen. De FFT is therapeutisch van karakter, MST beïnvloedt de verschillende systemen om het kind heen. Beide methodieken kunnen zeer veel impact hebben, en dat is ook gewenst. MST is in het bijzonder gericht op de ouder(s) en op de vraag hoe je als ouder het gezag over je kind kunt terugwinnen. De MST-therapeut werkt in en met het gezin, komt gemiddeld drie keer per week langs indien nodig. De MST-methodiek waaide over uit de VS en wordt door Jeugdzorg Drenthe uitgevoerd. Programmacoördinator Marion Leijzen vertelt.

De doelgroep stelt hoge eisen aan de hulpverleners. 'Zo zwaar hebben we ze nog nooit gehad, ik ook niet' aldus Marion. 'Het doel is dat je samen eraan gaat werken dat ouders het gezag over hun kind terugkrijgen. Je bent niet de eerste hulpverlener die binnenkomt en de motivatie van de ouders is soms een probleem. Ze zijn snel teleurgesteld als het misgaat. Het is daarom heel belangrijk om een goede, gedegen start te maken, want je krijgt niet snel een tweede kans...

Het team

Het MST-team bestaat uit vier therapeuten en de behandelcoördinator (Marion in dit geval). 'Er staat een team om u tegen te zeggen,' aldus Marion.

'Iedereen is in april kersvers begonnen. Het zijn allemaal zeer ervaren mensen en dat is ook nodig in dit programma. We hebben hard gewerkt om het team op te bouwen en om ons de methodiek eigen te maken.'

'Een plan waar geen ontsnappen aan mogelijk is...'

Marion voert een strakke regie, ondersteund door coach Dale Carter uit de VS, met wie ze eens per week belt en alle casuïstiek doorspreekt. 'Ik lees elke week alle zestien plannen van de MST-therapeuten door en kijk of alle aspecten aan bod gekomen zijn die aan bod moeten komen.'

De methodiek

Het sterkste punt van de MST-methodiek is de start, door middel van een gedegen analyse. Vervolgens maak je met de ouders een waterdicht plan, waaraan geen ontsnappen mogelijk is. Bij de uitvoering van dit plan worden de ouders voortdurend door de MST-therapeut gecoacht. Het netwerk wordt nadrukkelijk in het plan meegenomen. Contacten met de wijkagent, school, sportclub en vrienden worden daar ook aan toegevoegd. Als het plan klaar is ga je alle acties oefenen met de ouders, totdat ze het kunnen dromen. Hiermee maak je de aanpak heel concreet voor de ouders en het kind. Je gaat het ook uitspelen via rollenspellen.

[Marion Leijzen, behandelcoördinator MST, vertelt...]

'Hun wil moet weer wet worden...'

Wat ook vrij nieuw is, is het feit dat de MST-therapeut de ouders en jongere aanspreekt op verantwoordelijk en niet verantwoordelijk gedrag. 'Het probleem is dat ouders slecht monitoren. Ze hebben vaak geen flauw idee wat hun kind uitspookt. Daar spreek je ze op aan. Hun wil moet weer wet worden.'

Het is heel goed dat MST wordt aangeboden in combinatie met een gesloten plaatsing. Marion legt uit: 'In de periode vlak na plaatsing, als een kind weer thuis is, dan gedraagt het zich vaak voorbeeldig. Dat is de periode waarin je met ouders afspraken kunt maken. Je moet zorgvuldig analyseren wat de gevaren zijn en wat je kunt doen om te zorgen dat het kind zich goed blijft gedragen. Want die eerste weken zijn wittebroodsweken. Ouders willen graag geloven dat het dan allemaal goed is gekomen en dat het zo blijft. De taak van de MST-therapeut is te zorgen dat er een plan klaarligt.'

Volgens Marion is het net schaken. 'Je moet strategisch denken. Als het kind a doet, dan doen wij b. Als het kind b doet wat doen wij dan? Bijvoorbeeld: jouw kind wil niet uit bed komen om naar school te gaan, wat doe je dan? Dekens eraf trekken en in de auto naar school brengen? Oké. En wat als het

kind binnen een kwartier weer thuis zit? Wat doe je dan? Wie kun je hulp vragen?' Het idee is dat ouders hun kind een stapje voor blijven.

'Het is eigenlijk heel creatief werk...'

Elk plan moet waterdicht zijn. 'Dat is een hele kunst hoor' aldus Marion. 'Ik herinner me de eerste keer dat ik een paar uur aan de keukentafel heb gezeten om het kloppend te krijgen. Het is eigenlijk heel creatief werk.'

Cultuurverschillen

MST is een Amerikaanse methode met Amerikaanse trekken. Zo is het in Amerika gebruikelijk dat de jeugdigen met gedragsproblemen naar de kerk gestuurd worden, omdat dat een positieve invloed op hun gedrag blijkt te hebben.

'En vooral in de zomer heb je in Nederland een probleem...'

Marion geeft aan dat niet alles overdraagbaar is naar de Nederlandse situatie. 'We proberen wel alle jongeren op een sport te krijgen. Verder is de 'community' hier niet zo sterk ontwikkeld en vooral in de zomer heb je in Nederland een probleem. Je kunt je wel richten op school en op de politie. En dat doen we ook. We maken afspraken met het hele netwerk om de jongere heen. Ook met eventuele vrienden. En daarbij onderscheid je 'negative

peers' waarmee de jongere niet meer mag rondhangen, en je hebt 'positive' of vaak ook 'halfpositive peers'. Daar kun je wat mee. Laatst hadden we een jongen die zich helemaal suf blowde. Hij had vrienden die dat ook altijd gedaan hadden, maar die waren gestopt. Afsproken werd dat zijn vrienden hem zouden helpen van de drugs af te blijven. Zij zouden er voor zorgen dat hij in het komende weekend niet zou blowen.' De invulling van de zomer blijft in Nederland nog een probleem. 'In de VS sturen ze de jongeren op een summerschool of baseballcamp. Hier in Nederland zit alles potdicht in de zomer. Dat is een echt nadeel.'

'Ik heb veel vertrouwen in de methodiek...'

Slaagkans

Marion is zelf buitengewoon enthousiast over MST en het MST-team. 'Het werk is niet makkelijk, maar het geeft tegelijk heel veel plezier en voldoening. Ik ben er trots op dit programma in de drie Noordelijke provincies te mogen introduceren, ik heb veel vertrouwen in de methodiek. Het programma is bewezen effectief in Amerika en we doen er alles aan om het ook in Nederland te laten slagen. Mensen zeggen wel eens 'Goh, die Marion Leijzen, die is altijd zo gedreven. Dat is ook zo. Maar volgens mij moet je dat ook. Je moet hoog inzetten, dan geef je de mensen ook de hoop en verwachting die ze nodig hebben.'

Wees realistisch, vraag het onmogelijke

CASUS

Februari 2006. Jewel gaat al twee jaar niet meer naar school. Ze is geschorst omdat de school haar beschuldigde van het intimideren van een leerkracht. Ook thuis gaat het niet goed. Er is agressie over en weer. Jewel en haar moeder willen wel met elkaar praten, maar ieder gesprek onttaardt in ruzie. Lynn is op harmonie gesteld, haar doch-

ter is nogal strijdbaar. Ze groeien uit elkaar, spreken niet meer met elkaar. Lynn weet niet wat Jewel doet, ze is doodmoe van alle conflicten. Ze heeft meerdere soorten hulp gevraagd en gekregen. Ze stond er ook voor open, maar niets heeft echt gewerkt. 'Ik had de moed als ouder eigenlijk opgegeven' zegt ze zelf achteraf.

Jewel (15) woont met haar moeder Lynn in een eengezinswoning in Emmen. Als pioniers in Noord-Nederland volgden zij MST. In juli was het na een zwaar half jaar wachten eindelijk zover. Ondanks het feit dat er geen machtiging gesloten plaatsing werd afgegeven door de rechter (die officieel wel verplicht is), konden Jewel en Lynn toch met MST aan de slag. De ernst van de situatie was er naar. En MST had nog open plaatsen. Moeder en dochter vertelden Breedbeeld hoe ze uit de impasse kwamen. Ze vertellen eerst wat niet werkte en ook wat wel werkt.

Wat echt niet werkte was de aanpak van het zorgteam van school. Dat was wel keurig in actie gekomen toen er problemen waren met Jewel. Maar het kwam erg verkeerd over. Lynn vertelt. 'De begeleidster kwam langs. Een kordaat type, ze heeft in de landmacht gezeten. Die belde aan op een moment dat ik net ruzie had gehad met Jewel. Ze hoort mij twee minuten aan, zet de handen in de zij en zegt: 'ik hoor het al, jij bent veel te lief voor Jewel'. En voor ik het weet loopt ze naar boven, naar Jewels kamer. Daar loopt ze zonder kloppen Jewels kamer binnen en begint haar de mantel uit te vegen. Het was vreselijk.'

'Dat van die mesjes was onzin...'

Andere hulpopties

Ook een tijdelijke crisisopname in Vries liep uit op niets. Toen Jewel merkte dat ze haar mobiele telefoon en haar scheermesjes in moest leveren dacht ze: bekijk het maar, ik peer hem naar huis! Haar mobieltje wilde ze niet afgeven. 'Ja zeg, mijn enige communicatie met de buitenwereld! En dat van die mesjes was onzin. Ik sneed toen allang niet meer.' Na twee dagen was Jewel weer thuis. De ruzies gingen al gauw weer verder als voorheen.

Ook is Lynn voor Jewel bij de jeugd GGZ geweest, bij een systeemtherapeut. 'Die wilde per se een etiketje plakken op Jewel. Borderline. Tja, ik weet het niet, wat mij betreft heb je niks aan zo'n etiket. Ik vond het ook niet helemaal kloppen. Het is zo'n patstelling. Ik kon er niet mee verder.' Jewel vult protesterend aan. 'Ik wist daar helemaal niks van, dat is mij nooit verteld van die borderline.' Lynn legt uit dat dat kwam omdat ze toen niet 'on speaking terms' waren als moeder en dochter.

Voor zichzelf kreeg Lynn ook hulp. 'Ik heb vier jaar bij de MFE Emmen gelopen om dingen uit mijn eigen jeugd te verwerken. Wat ik achteraf

heel jammer vind, is dat ze nooit gevraagd hebben, goh jij bent alleenstaande moeder, hoe gaat het nu met je dochter? Heeft die ook hulp nodig. Ik zag dat niet en Jewel liet het tegenover mij niet zien. Ik dacht eigenlijk ook dat Jewel al mijn problemen niet mee zou krijgen.' Jewel, die inmiddels tegen haar moeder op de bank is aangekropen vult slaperig aan: 'Ja, maar ik heb het allemaal wel meegekregen.'

Straattaal

Toen Jewel voor de rechter moest verschijnen, keerde het tij. Lynn herinnert zich dat nog. 'De rechter zei tegen haar: 'Jewel ik wil jou niet veroordelen'. Toen brak er iets bij Jewel... Inmiddels hebben moeder en dochter MST-therapie gevolgd. Het gaat beter dan ooit. Wat Lynn betreft is het vooral de duidelijkheid van de methode die het zo prettig maakt. 'Ik weet niet of jij Marijke (de gezinstherapeute) kent? Die is heel kort door de bocht. Ze komt, gaat zitten en zegt, hoe is het hier? Hoe ging het de afgelopen week. En dan vertellen wij dat. En dan zegt zij: goed! En wat ga je volgende week doen? Zo stellen we samen doelen en regels op. Ik wil graag dat Jewel naar school gaat. Jewel wil graag dat we normaal samen in één huis kunnen leven. Marijke helpt ons daarbij.' Jewel vult aan wat ze zo fijn vindt aan Marijke: 'Ze praat tenminste gewoon Nederlands. Een beetje straattaal.'

'Zakjes M&M's of een maand roken...'

Succes

Duidelijkheid is één ding, direct beschikbare steun is ook belangrijk. Lynn: 'Bij MST kun je altijd bellen als het niet goed gaat. Dat geeft rust, daardoor durf je eraan te beginnen. En er wordt ook voor je veiligheid gezorgd. Ik kan bij een crisis 112 bellen of de politie en ze komen dan ook, dat is beloofd. Ze weten dat ze Jewel niet als een

crimineel moeten behandelen, ik hoef ook geen aanklacht tegen Jewel in te dienen. Dat heb ik één keer moeten doen, dat wil ik niet weer.' Lynn is in haar aanpak niet streng in de leer: 'Ik voer niet alle regels in een keer door. Volgens het boekje moet je de hele kamer van je kind leeghalen. Dat doe ik niet. Maar nu ik merk dat Jewel 's ochtends haar bed moeilijker uitkomt, ga ik 's avonds de kabel uit de teevee op haar slaapkamer trekken.' Jewel begint tegen te sputteren, maar Lynn houdt vol dat het beter is. Gelukkig voor Jewel staan er beloningen in het vooruitzicht. Zakjes M&M's of een maand roken op kosten van haar moeder.

'Daar praten we niet meer over...'

Cadeau

Voor Lynn was de hulp van MST een cadeau. Ze heeft moeten werken aan zichzelf en Jewel ook. Zij wil danseres worden en ze traint vijf uur per week. Daarnaast gaat ze elke dag weer naar school. Haar moeder overlegt elke veertien dagen met de mentor daar, dat gaat perfect. Soms mag Jewel een paar uur overslaan, omdat school haar zwaar valt na zo'n lange onderbreking. Alles in goed overleg tussen moeder en school. 'Deze nieuwe school is veel beter voor Jewel. Ik merk alleen soms dat ze vissen naar wat Jewel allemaal heeft gedaan op haar vorige school. Maar daar praten we niet meer over. Ze begint met een schone lei.'

Lynn en Jewel vinden MST geweldig en wensen dat iedereen deze hulp kan krijgen. Waarom wachten tot plaatsing in Het Poortje? Lynn heeft er een brief over geschreven aan Jan Marijnissen. Hij schreef een lange brief terug. 'Nu maar hopen dat hij gaat regeren.' Lynn denkt nu veel positiever over zichzelf en haar mogelijkheden. 'Ik kreeg een kaartje van mijn zusje. 'Wees realistisch, vraag het onmogelijke' stond erop. En het is waar, als je iets echt graag wilt dan kun je het ook. Dat hebben wij nu ontdekt.'

CASUS UIT DE PRAKTIJK VAN WIM

'In de afgelopen jaren had ik meermalen te maken met meisjes die terechtgekomen waren in het loverboy-circuit. Het ging om meisjes van dertien en veertien jaar, VMBO niveau, zeer beïnvloedbaar, afkomstig uit een achterstandssituatie en heel gevoelig voor mooie dingen. Typisch meisjes waar 'loverboys' een neus voor hebben - die pikken ze eruit omdat ze in te palmen zijn.

Hoe dat gaat? De loverboy arrangeert een ontmoeting, zij kijkt tegen hem

op omdat hij ouder is, hij zegt haar hoe speciaal ze is. Hij neemt haar mee naar de kapper, steekt haar in de mooie kleren, kort rokje, mooi setje laarzen. En dan uit flaneren, arm in arm. 'Kijk mij eens.' Dat is het begin. Het meisje wordt op een voetstuk geplaatst en daar geniet ze van, vooral omdat ze het niet gewend is. Dan komt daar nog eens gratis cocaïne bij. Eerst heel gul en dan steeds zuiniger. Het meisje wordt ziek, steeds geïsoleerder, steeds afhankelijker van die jongen. En dan

komt het moment dat hij eisen gaat stellen. 'Ik heb zoveel voor jou gedaan, nu moet je iets voor mij doen.' En dan moet ze naar bed met een vriend van hem. En dan nog eens met een andere vriend...

Zo belandt een meisje van dertien in de prostitutie. Dit is een heel moeilijk probleem. Je kunt wel analyseren wat er aan de hand is, maar je weekt zo'n meisje niet zomaar los van die jongen. Die betekent rond die tijd namelijk alles voor haar.

Dus in zo'n geval kiezen we vaak voor een gesloten plaatsing om het meisje in ieder geval te beschermen. Voor de kinderrechter zijn prostitutie en misbruik voorrangzaken. Dat wordt een categorie A, wat inhoudt dat je een gesloten plaatsing snel kunt regelen. Maar echt werken doet het niet, moet ik zeggen. Kort geleden hoorde ik dat in ieder geval een van de meisjes op de tippelzone loopt. En een ander meisje zit in een privé-huis.'

Oprecht

nieuwsgierig

[De mening van Wim Kuik, gezinsvoogd Bureau Jeugdzorg Zuid Oost Drenthe]

Wim Kuik werkt sinds veertien jaar in de jeugdzorg. De laatste acht jaar in de jeugdbescherming, nu als gezinsvoogd bij BJJ Zuid Oost Drenthe. Hij herkent de problematiek van langdurige gesloten plaatsing op civielrechtelijke titel. 'Een jaar of vijf geleden kregen we heel veel zaken binnen bij de jeugdbescherming, waarbij eigenlijk al meteen de beginvraag was: 'moet deze jongen of dit meisje meteen doorgeplaatst worden naar een justitiële jeugdinrichting?' Dat is nu gelukkig sterk verbeterd...' Breedbeeld vroeg Wim wat hij weet en verwacht van het nieuwe project Doen Wat Werkt.

Wims eerste ervaring met Doen Wat Werkt was licht teleurstellend. Beginnersziekte? 'Ik had afgelopen jaar een meisje die ik heel goed in aanmerking vond komen voor het programma Doen Wat Werkt. Daarvoor moet je volgens de spelregels een machtigend gesloten plaatsing regelen. Toen ik daarvoor aanklopte bij de kinderrechter bleek zij niet op de hoogte van het programma. Dus die zat met grote vraagtekens. Wat ik wel snap. Als kinderrechter ga je niet zomaar een machtigend gesloten plaatsing afgeven, of het nu kortdurend is bedoeld of niet. Het is toch vrijheidsberoving tegen iemands wil, dat heeft wel heel veel impact.'

'Gezinstherapeuten moeten wel heel erg veel in huis hebben...'

Nobel streven

Inmiddels heeft Wim gemerkt dat de voorlichting over het nieuwe programma richting het OM verbeterd is. 'Ik was laatst op een zitting en ik merkte dat de rechtbank nu wel op de hoogte was van Doen Wat Werkt. Dus dat gaat wel lopen.' Ook zelf heeft Wim nu een overzichtelijk voorlichtingssetje op zijn bureau

liggen. De praktische gang van zaken is hem op zich ook duidelijk. Ook voor het invullen van de benodigde formulieren zal hij zijn hand niet omdraaien.

Op een inhoudelijk niveau heeft hij wel zorgen. 'Op zich denk ik dat iedereen het er wel over eens is dat dit een goed initiatief is. Wie wil nu jongeren langdurig in een justitiële inrichting plaatsen alleen om dat je niet meer weet hoe het verder moet? Dus als dit gaat werken is het geweldig. Maar als ik hoor dat men denkt dat 60% van de jongeren die nu gesloten geplaatst zijn effectief geholpen kunnen worden met een in principe ambulante traject, dan vind ik dat wel een héél erg nobel streven. Ik zeg niet dat het niet kan, maar die gezinstherapeuten die dit dan moeten gaan aanpakken, die moeten wel heel erg veel in huis hebben.'

Is het echt exclusief?

Wim doet hierbij op de situatie waarin de FFT of MST-therapeut aan het werk moet. 'Vaak is er al veel hulp in de thuissituatie geweest. Als gezinsvoogd trek je ook alles na. Politie, maatschappelijk werk, netwerk... Maar je kunt niet verder, mensen zijn te getergd, gaan elkaar overal de schuld van geven. Alle opties

lijken uitgemolken. Het lijkt mij moeilijk om daar dan nogmaals als zoveelste hulpverlener binnen te komen ... Hoe kun je dan de mensen nog overtuigen dat het dit keer wél gaat lukken? Volgens mij kan dat eigenlijk alleen als je iets echt exclusiefs biedt. En bovendien moet je de mensen daar dan nog van weten te overtuigen. Dat laatste is denk ik nog het moeilijkste. Het is nogal een zware last op de schouders van de therapeut, lijkt me.'

'Vertaling naar de praktijk wordt de grootste uitdaging...'

Evidence

Als sterk punt van FFT en MST benoemt Wim het gegeven dat de therapeut 24 uur per dag bereikbaar is. 'Dat is een prachtig punt.' Verder heeft hij nog alleen van horen zeggen kennis van MST en FFT. 'Wat ik hoorde en las vond ik nogal abstract. Veel jargon. Ik hoop dat de gezins-hulpverleners niet zo praten, want dan komt de klik niet tot stand, dat weet ik uit ervaring.' Wim weet wel dat het bewezen is dat deze therapieën in Amerika echt werken. 'Dat is natuurlijk prachtig. Maar of ze daarmee automatisch werken in het land

van turf, jenever en achterdocht, dat weet ik niet. Dat moet nog blijken. Die vertaling naar de praktijk, dat wordt de grootste uitdaging.'

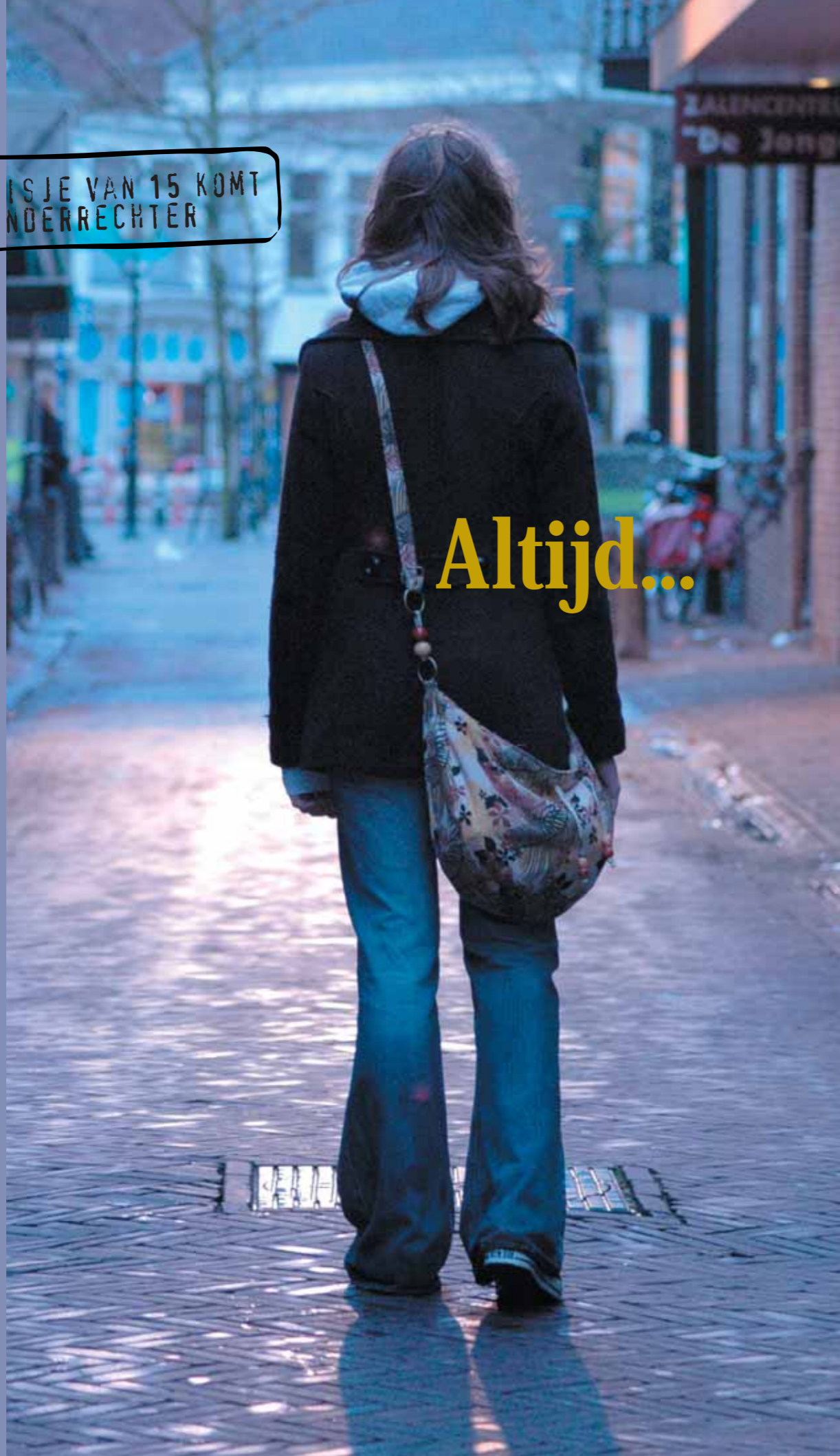
Veiligheid

Wim is van harte bereid om mee te experimenteren, maar hij houdt zijn eigen grenzen ook in het oog. 'Deze kinderen plaatsen we niet voor niets gesloten en ik heb het idee dat het soms ook goed werkt. Ik zal altijd op het aspect veiligheid blijven letten, dat is ook mijn taak. Als ik ambulante begeleiding adviseer en er gebeuren ongelukken, dan komt men uiteindelijk bij mij om te vragen wat ik gedaan heb. Dat is dus de ene kant van de zaak. Aan de andere kant zie ik wel kansen in het nieuwe programma. Dan denk ik bijvoorbeeld aan die meisjes die in het loverboy-circuit geraakt zijn. Die zijn met verblijf in de JJI niet geholpen, ze zitten daar gewoon te wachten tot ze weer naar hun vriendje kunnen. Er zitten meer meisjes uit hetzelfde circuit, dat helpt ook al niet. Dus in die gevallen denk ik zeker dat MST of FFT heel goed zou kunnen zijn. Alleen vraag ik me wel af hoe een MST-er het voor elkaar gaat krijgen dat de ouders zo'n meisje thuis kunnen houden. Mij lukte dat niet, ik ben daar echt oprecht benieuwd naar.'

CASUS - MEISJE VAN 15 KOMT VOOR DE KINDERRECHTER

'Ik kreeg wel een raar gevoel toen ik bij het gerechtsgebouw door dat poortje moest. Ik moest m'n deo inleveren. En ik had iets van metaal aan m'n schoen, die moest ook uit. Bij de discotheek heb je ook wel zo'n poortje, maar dit was anders. Toen ik voor de rechter stond drong het nog niet echt tot mij door. Ik vond het wel heel formeel. Ik had ook een advocaat die mij verdedigde. Die zei dat ik geen strafbare feiten had gepleegd. Dat was gek. Ik kijk wel eens naar Law and Order op TV, maar nou stond ik er opeens echt. En toen zei de rechter tegen mij 'ik wil jou niet veroordelen'. Toen kreeg ik door wat er eigenlijk aan de hand was. Daarna moest ik huilen en zo.'

Altijd...

kritisch blijven kijken

De mening van kinderrechter Ina Hulshof, rechtbank Assen

Ina Hulshof

Het is niet gemakkelijk om kennis over een nieuw zorgprogramma bij alle betrokken partijen gelijktijdig te laten doordringen. Kinderrechter Ina Hulshof van de rechtbank in Assen maakte eerst kennis met de programma's MST en FFT en daarna met het hele zorgprogramma Doen Wat Werkt. Ze licht haar visie toe.

'Toen Jeugdzorg Drenthe net begonnen was met MST, had Bureau Jeugdzorg een gezin dat in aanmerking kwam voor MST. Bureau Jeugdzorg deed bij de rechtbank het verzoek een machtiging af te geven tot plaatsing van de onder toezichtgestelde minderjarige in een justitiële jeugdinstelling,' aldus Ina. 'Die machtiging vond men nodig als stok achter de deur bij de uitvoering van MST.'

Geen goed idee

Wat Ina betreft was dit geen goed idee. 'Daarvoor is deze machtiging niet bedoeld. Het is een zware maatregel. Ze heeft een beter alternatief: 'De wet kent de mogelijkheid om in een crisissituatie een spoedmachtiging tot plaatsing in een justitiële jeugdinstelling af te geven.'

Deze spoedmachtiging zou net zo goed als stok achter de deur kunnen fungeren, denkt Ina. 'Stel dat op een gegeven moment de gestelde voor-

waarden bij de uitvoering van MST niet nagekomen worden, dan kan Bureau Jeugdzorg een spoedmachtiging vragen aan de kinderrechter. Die machtiging kan na beoordeling zeer snel afgegeven worden, zonder voorafgaand verhoor.' Dit is mogelijk doordat het verhoor van de betrokkenen achteraf plaatsvindt.

Doen Wat Werkt

In november 2006 werd een folder verspreid over Doen Wat Werkt met een uitnodiging voor een lunchbijeenkomst. Helaas was Ina niet in de gelegenheid deze bijeenkomst bij te wonen. Er was haar al wel schriftelijk materiaal toegezonden over MST en FFT. 'Over die behandelingsmogelijkheid hebben we ook een nader gesprek gehad.'

Van MST en FFT heeft ze in ieder geval wel gehoord dat het in Amerika goed werkt. 'Ik hoop dat het hier in Nederland ook zo zal zijn. We zullen het alleen te weten komen als

we ervaring opdoen. Ik hoop dat men blijft zoeken naar nieuwe mogelijkheden en ontwikkelingen in de hulpverlening, dat is prima.'

Zeer positief

Ina staat zeer positief tegenover de ontwikkeling van nieuwe zorgprogramma's. 'Het zou natuurlijk de voortdurende zorg van de jeugdzorg moeten zijn om zoveel mogelijk goede opvang en hulpverlening te bieden, daar liggen de kansen. Deze kinderen zitten in een belangrijke periode in hun leven. Er is geen tijd te verliezen.'

Beoordelen

Als kinderrechter neemt Ina haar taak zeer serieus. 'Een kindbeschermingsmaatregel biedt de mogelijkheid voor een meer gestructureerde hulpverlening. Als een verzoek om een maatregel bij mij binnenkomt, is er iets aan de hand. Ik beoordeel of aan de voorwaarden is voldaan, die de wet stelt.'

Het vak hulpverlening

Ina zelf kent de hulpverlening van binnenuit. Na haar studie rechten deed ze de parttime opleiding tot maatschappelijk werkende. Ze werkte in de verslavingszorg als reclasseringsambtenaar en in de vrijwillige hulpverlening. Ook werkte zij als vervangend directeur voor de Raad voor de Kinderbescherming in Assen. Ze begrijpt de problemen waar de hulpverlening tegenaan loopt.

'Hulpverlening is een ontzettend moeilijk vak. Je moet als hulpverlener een hele goede begeleiding hebben op je werk. Je moet al je zaken kunnen inbrengen in een teambespreking of een individueel begeleidingcontact. Welke methode je ook gebruikt, je moet altijd kritisch blijven kijken naar je werk. Je moet durven bijstellen daar waar dat nodig is. Dat geldt voor alle hulpverlening, ook voor Doen Wat Werkt.'

Gezinsvoogdij mag vertrouwen in eigen kunnen

[Cees Wierda, directeur BJZ Drenthe]

Tijdens de productie van deze Breedbeeld (precies gezegd: op 21 december) demonstreerden 1500 gezinsvoogden in Utrecht tegen het feit dat hun collega in de zaak Savanna vervolgd wordt. Ook bij Bureau Jeugdzorg Drenthe dreunde dit bericht flink door. Breedbeeld sprak met directeur Cees Wierda wat zijn gedachten zijn over dit onderwerp.

Jullie hebben bijeenkomsten georganiseerd voor medewerkers naar aanleiding van de vervolging van de gezinsvoogd in de zaak Savanna. Hoe waren de reacties?

'Velen zijn gekomen, niet alleen gezinsvoogden maar ook de andere medewerkers. Die hoge opkomst spreekt boekdelen, denk ik. Ik geloof dat het goed was om er met elkaar over te praten en de verontwaardiging te delen. Er zijn ook steunbetuigingen gestuurd aan de gezinsvoogd in kwestie.'

'Wie zich niet beschermd voelt in de organisatie kan ook geen kinderen beschermen...'

Wat als het een medewerker van BJZ Drenthe was geweest die dit was overkomen?

'Die vraag kan ik alleen in zijn algemeenheid beantwoorden. Ik vind dat elke gezinsvoogd die zich aan de instellingsregels houdt en dus doet wat er gedaan moet worden, beschermd moet worden door de instelling. Ook als hij of zij een

inschattingsfout maakt. En dan zul je als directie tegen het OM moeten zeggen: 'jullie moeten niet mijn medewerker hebben, maar je moet mij hebben.' Dat is cruciaal. Wie zich niet beschermd voelt in de organisatie kan ook geen kinderen beschermen. Wat het OM bezield heeft om in de zaak Savanna de gezinsvoogd persoonlijk aansprakelijk te stellen, weet ik werkelijk niet.'

Verwacht je eigenlijk vrijspraak voor de gezinsvoogd in de zaak Savanna?

'Ja, dat verwacht ik wel. En ik hoop dat het door-dringt dat 100% veiligheid niet geboden kan worden. Laat mensen die gedachte eens bijstellen.'

Naar aanleiding van de zaak Savanna las ik in de krant dat er gewerkt wordt aan de instelling van een eigen tuchtcommissie voor gezinsvoogden. Wat vind jij daarvan?

'Er zijn plannen voor een beroepsvereniging, ik ben daar vanuit de werkgeversorganisaties bij betrokken. Ik vind het een goede zaak. Het is nog wel echt een kwestie van ontwikkelen. Er moeten vooreerst goede beroepsprofielen worden opge-

steld. Als een soort sluitstuk is het de bedoeling dat er een eigen tuchtrecht komt. In de loop van 2008. De gedachte erachter is, dat je op deze manier zelfregulatie binnen de beroepsgroep krijgt. Gezinsvoogden die elkaar aanspreken op hun vakmatig handelen en die bij elkaar terecht kunnen met vragen en goede ideeën.'

Gemiddeld bij een fulltime baan hebben gezinsvoogden 22 gezinnen in hun caseload, begreep ik. Wat zou redelijk en haalbaar zijn?

'Vijftien tot zeventien gezinnen. Ik moet er wel bij zeggen dat er gezinsvoogden zijn die meer gezinnen aankunnen. We hebben uitgezocht hoe dat verschil te verklaren is. Wat blijkt, is dat deze gezinsvoogden standaard vier stappen voor het gezin uitdenken. En ze plannen na elk gesprek meteen tijd in voor de verslaglegging.'

Is het waar dat de bureaucratie binnen de gezinsvoogdij wel 85% van de werktijd opsloort?

'Nee dat is echt overdreven. Het ligt eerder rond de 70% procent. Bij ons worden medewerkers getraind in verslagleggen en ze kunnen gebruik-

maken van formats via intranet. Dat scheelt veel dubbel werk. We werken er constant aan om al het overbodige terug te dringen. We zijn ook gevorderd met ons ICT-project 'laat ICT voor je werken'. Dat gaat nog meer tijdswinst opleveren verwacht ik. Het moet haalbaar worden om minstens de helft van de beschikbare tijd aan direct cliëntencontact te kunnen besteden.

'De situaties zijn vaak complex en het bewaren van objectiviteit is zeer belangrijk...'

Het valt mij op dat er zoveel overeenkomsten lijken te zijn tussen het werk van een MST-therapeut (in deze Breedbeeld besproken) en het werk van de gezinsvoogd. De gezinsvoogd doet wat de MST-therapeut ook doet, maar dan in veel minder tijd.

'Dat is toch een misvatting. De gezinsvoogd is nadrukkelijk géén zorgaanbieder en moet dat ook niet worden. De gezinsvoogd doet vooronderzoek en regisseert welke hulp er wordt ingezet. Het zou echt helemaal niet verstandig zijn als de gezinsvoogd intensief aan hulpverlening doet. De situaties zijn vaak complex en het bewaren van objectiviteit is zeer belangrijk. Een samenspel tussen de gezinsvoogd en de MST-therapeut werkt beter.'

Wat me ook opvalt is dat Bureau Jeugdzorg in de media vaak de Zwarte Piet krijgt toegespeeld en het antwoord van Bureau Jeugdzorg komt lang niet altijd goed uit de verf. Is daar nou niks aan te doen?

'Dat is een dilemma. Het is voor Bureau Jeugdzorg altijd lastig om je te verantwoorden tegenover de media. Zij willen hot news en wij willen de privacy van onze cliënten respecteren. Je kunt nu eenmaal niet in de pers gaan zeggen 'mevrouw X beschuldigt ons maar ze spoort ook niet.' Dat wordt heel goedkoop. Wat wij wel kunnen en ook doen, is ons verantwoorden over onze mogelijkheden.

'Hulp van gezinsvoogden verloopt in zeker negentig procent van de gevallen goed...'

Zullen de ontwikkelingen van de afgelopen tijd extra uithuisplaatsingen tot gevolg gaan hebben? Of langdurige plaatsing van jongeren in de JJI?

'Dat zit er wel in. En ik denk dat het voor een klein deel terecht is, dat we een periode lang iets te voorzichtig geweest zijn met uithuisplaatsingen. In 2006 is het aantal uithuisplaatsingen met circa 8% toegenomen. Maar ik zie het doorschieten naar de andere kant als een groter gevaar. Uithuisplaatsen is het laatste redmiddel en zo moet het ingezet worden. En zo mag de JJI nooit een opbergplaats zijn waar kinderen de risico's van

de hulpverlener uitzitten. Je moet zuiver blijven oordelen. Vergeet niet dat de hulp van de gezinsvoogden momenteel in zeker negentig procent van de gevallen goed verloopt. Dat is óók de praktijk. Ik zou de gezinsvoogden willen oproepen vertrouwen te houden in het eigen kunnen.'

'Een nogal eenzaam beroep, in een onvoorspelbaar landschap...'

En van de gezinsvoogden die ik sprak bij de research voor deze Breedbeeld, wilde graag een lans breken voor meer bezinning en reflectie - stilstaan bij wat je doet en waarom. Bij mij is toch een beeld ontstaan van een nogal eenzaam beroep, waar gezinsvoogden met veel inzet, geduld en incasseringsvermogen hun best doen in een onvoorspelbaar landschap. Is de kwaliteit van de reflectie en coaching te verbeteren?

'We doen hier al veel aan, namelijk via casuïstiek-bespreking en collegiale intervisie. Natuurlijk kan het altijd beter. In het nieuwe opleidingsprogramma in het kader van het Deltaplan, dat dit jaar en komend jaar fasegewijs wordt ingevoerd, is daar meer aandacht voor. Er is een landelijk trainingsprogramma ontwikkeld om een nieuwe methode in te voeren waarin ook intensievere werkbegeleiding en back-up vervat is. We zitten wat dat betreft in een cultuuromslag in de gezinsvoogdij. Naar transparant werken en nog meer delen.'